Hatodik évfolyam — 282-ik szám. — Kolozsvártt, 1876. vasárnap december 10.

Előfizetési díj.

Vidékre postán vagy helyben házhoz hordva

Egész évre . . . . . 16 frt.
Félévre . . . . . 8 „
Negyedére . . . . . 4 „
Egy hóra helyben . . . . . 1 frt 50 kr.

egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik minennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetési dijak

Hatszor hasábozott garmond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Haasenstein et Vogler (Wallfischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapesten. Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Weisz Mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest szervitatér 5. sz.

Nyilttéri czikkek
garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Főtér 4-ik szám hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESEB CZIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS
a
„KELET“
politikai s közgazdasági napilap
hatodik évfolyama negyedik
negyedére
és a „SPORT“ czimü szaklap első
évi folyamára.

A „KELET“ és a „SPORT“
előfizetési ára együtt:
Egész évre 16 frt. Félévre 8 frt. Negyedévre 4 frt. Egy hóra 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 7 krajczár.

A „SPORT“ előfizetési ára külön:
Egész évre 4 frt. Félévre 2 frt. Évnegyedre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

A megrendelések legczélszerübben postai utalványyal a „Kelet“-re Stein János könyvkereskedésébe, a „Sport“-ra Békésy Károlyoz (Főtér 4. sz.) küldendők.

Nyolczegyszerre beküldött előfizetés után tisztelpéldánynyal szolgálunk.

Galaczi hirek.

△ Galaczi jólértesült rendes levelezőnk e hó 4dikéről kelt terjedelmes tudósitása fekszik előttünk, melyet tárgyhalmaz okán lehetetlen egész terjedelmében közreadnunk; igy kénytelenek vagyunk a levél érdekesebb részleteit csak kivonatozni.

Levelezőnk örömmel értesült a hazai lapokból, hoy elvégre „mégis megtétettek azon előgyázati intézkedések, melyek egy eventuals háboru esetén monarchiánk részéről történendő lépésekre vonatkoznak,“ — mert „valban már a tizenkettedik óra is elkövetkezett.“

„Már igóta mindenfelé csak hadi készületeket átunk és hallunk — folytatja a levél — s lamunk, mely jó részt ellenséges elemekből van körülvéve, sőt, mi több az ezekel rokonszenvezők saját kebelében is bővégben találhatók, mégis mindeddig nyugotan nézte az ügyek ilyetén folyását s csakis most gondolta rá magát a reponse-ras még most is, a midőn a gordiusi csomó csak karddal lesz megoldható, a félemes szomszéd éles tollához aránylag ige finom stylla.“

E tulsgos tartózkodást levelezőnk egyáltalán nm látja indokoltnak. „Mit várjunk mi roszországtól? — kiált föl. — Tőle elismerre, avagy méltánylásra csak akkor számitatunk, ha a nap rendes útját az ellenkző irányban futná be.“

„Ne akrjunk mi, folytatja, háborut, de ne is ongdjük azt, mi nekünk szent örökségül lett hagyva, lábbal tiportatni s még kevésbbé készületlen meglepetni, mindenünket koczkára téve.“

Önámitás volna, mondja levelezőnk, e tekintetben továbbra is a három császár szövetségében biznunk, és most „midőn az eldöntő momentum immár a küszöbön áll s a katastropha bekövetkezteig már minden percz meg van számlálva: a három császár szövetségének létezéséről többé álmodoznunk nem szabad s nyiltan ki kell mondanunk, hogy ilyesmi már régóta csak névleg, de tényleg nem existál.“

„Oroszország már 4 hó óta elvesztette külügyi hivatalunk előtt minden hitelét, elannyira, hogy nem csak egy ily fontos ügyben, mint a három császár szövetsége, hanem a legjelentéktelenebb ügyekben is kényszeritve érzé külügyi hivatalunk magát bizalmát tőle teljesen megvonni. Az okot erre bizonyos diplomatiai levél-csomag elsikkasztása szolgáltatá, ugy hogy romániai ügynökségeink és consulátusunk és külügyi hivatalunk leveleiket külön küldönczök utján kénytelenék kicserélni.

„Valóban nehéz napoknak nézünk elibe — folytatja levelezőnk — s mi, kik itt kün, különösen Galaczon, e hó 1-sejéig direct összeköttetésben állván Odessával, értesüléseinket hiteles útazóktól vesszük, látjuk minő vészes felhők tornyosulnak hazánk egén, a nagy Szlávia felől..“

„A háboru rövid időn való kiütését az itteni diplomatiai körök elodázhatatlannak tartják: az oroszoknak a román határokon leendő átlépése csak rövid időkérdése, a mit bizonyit az is, hogy az osztrák dunagőzhajózási társulat eddig itt telelő hajóit is mind Budapestre küldi, s e czélból valamennyi hajó és vontató — egyet kivéve — már 8-dikán utnak indul.

„Románia meglehetős savanyu képet vág a kényszerhelyzethez, s a román katonaság s különösen a tisztek nem óhajtanak a szlávokkal egy tálból cseresznyét enni. Egyik itteni határvidéki ezredből — már a háboru kiütése előtt — tizen megszöktek s magok az ezred altisztjei mondják, hogy háboru esetén szerencse lenne, ha az ezredből csak egy század maradna. Hogy az oroszok a románok előtt minő kegyben vannak, eléggé igazolja egy román őrnagy nyilatkozata, ki azt mondá: „valóban kivánatos volna, hogy az oroszokat eldöngessék, máskor legalább meggondolnák, mit tesznek.“ Hanem mind e mellett erősen tartja magát az a hir, hogy Károly fejedelem a német ügynök előtt kinyilvánitá, hogy háboru esetén nem tenne ugy, mint Milán, hanem a sereg élére fogna állani.“

Teljesen fölöslegesnek tartjuk e hirek commentálását. Eléggé beszélnek ezek magukért — csakhogy nem igen nagy gyönyörüségünkre.

— **A keleti vasut megvétele** iránti törvényjavaslatot következőleg ajánlja a pénzügyi bizottság többsége a háznak elfogadásra: „E törvény javaslatot a bizottság indokoltnak tartja, nemcsak mivel az állam egy kiterjedt vasut birtokába jut, s azáltal egy fontos ezközre tesz szert, melylyel befolyását a vasuti forgalomra, s a vasutak versenyének szabályozására érvényesitheti, de azért is, mert megszünteti azon kártékony hatást, melyet a részvényesek károsodása folytán a keleti vasut ügye az állam hitelére gyakorolt. Tekintetbe veendőnek tartja a bizottság azt is, hogy a társulat az egyezmény által e vasut engedélyezéséből, s épitéséből támaszthatni velt minden néven nevezhető kártalanitási igényeiről végképp lemondván, azon 16,925.000 frtnyi kárpótlási követelését, melynek egy részét az állam közegei is részint jogi, részint méltányossági tekintetből alaposnak találták, végkép elejtette. Nem tartaná czélszerünek a bizottság most, midőn több vasuttársulat a perut bizonytalan kimenetelének tekintetéből kárpótlásban részesittetett, az egyezmény visszautasitásával épen ezen vasuttársulatot hozni azon kényszerhelyzetbe, hogy kárpótlási követeléseit az állam ellenében per utján érvényesitse. Megismeri a bizottság, hogy az áldozat, melyet az ügy elintézése kiván, nagy, és pedig főkép azért nagy, mert a vasutak épitéséhez kötött remények a kivánt mértékben nem teljesültek, de nem hallgathatja el azon megjegyzését sem, hogy e törvényjavaslat elfogadása az államra nézve nagyobb terheltetéssel nem fog járni, mintha a keleti vasut engedélyezésénél a Waring czég ajánlata helyett a hozzá legközelebb álló ajánlat vétetett volna tekintetbe.“ E többségi vélemény ellen a következő kisebbségi különvélemény adatott be: „Utasitsa a ház a miniszteriumot, hogy az engedélyeket, vállalkozókat, igazgató tanácsosokat, s kormánybiztosokat a keleti vasút ügyében követett eljárásért, illetőleg mulasztásért a rendes illetékes biróság előtt feleletre vonassa, s az államkincstár sérelmével okozot károk megtéritésére szorittassa, időközben pedig, ha az állam közlekedési eszközeinek biztositására az állami előlegezések biztositása szempontjából szükségesnek mutatkozik, a k. vasut pályatestét az üzlet minden tartczékaival együtt birói zár és kezelés alá vétesse.“

— **A belügyministerium** lényeges átalakulásnak néz elébe, a megyei közigazgatási reform, nevezetesen a közigazgatási bizottságok szervezése következtében. Némely ügyosztályok hatáskőre, teendője nagyon összeolvad, másoké megszünik és végül: némely osztály teendője nagyon felszaporodik. Ennek megfelelően fog a személyzet redukáltatni, illetőleg megszaporittatni; egyes osztályok meg is szünnek; tehát igy az ügybeosztás, mint a kezelés és személyzet nagyban reorganizálva lesz.

— **Az osztrák** birodalmi tanács képviselőháza dec. 6-án folytatta a költségvetés általános tárgyalását. Első szónok volt

Skene, azt fejtegeti ki, hogy a jelen kormány öt évi működése sokba került Ausztriának; a kiadási budget 1869. óta $75^1/_2$ millióval szaporodott, Egész 1870-ig volt még remény, hogy a kiadások és bevételek közt helyre lehet állitani az egyensulyt, de a jelen kormány az u. n. „pénzügyi lendület“ gyermeke, elszórta a pénzt. Ekkor a kormány a világkiállitással feltartóztathatni vélte a válságot; „manóval ördögöt akart üzni“, a pompás középületek emelése mánia volt.

Helyzetünk igen szomoru; 160 millióinyi járadékpapirt kellene a kormánynak kibocsátania; azt még sulyos feltételek mellett is alig fogja elhelyezni. Az államadósság kamatai 1871 óta 7 millióval szaporodtak. A dualismus politikai kisérlet, mely még nem állotta meg a próbát. Ausztria és Magyarország két önálló állam. melyeket a közös ügyek kapcsolnak össze. De már Riese mondta, 1 és 1 az 1 és 1 mindig csak 1 marad. Ezzel csak azt akarom mondani, hogy két önálló államnak lehetnek azonos érdekei, de azt is mondhatom, hogy ő felsége a magyar király most Pesten van, de az osztrák császár nincs Bécsben. (Mozgás.)

Csak furcsa rajongók vallhatják azon nézetet, hogy a dualismus a két állam kibékülésére fog vezetni, eddig csak növekedő lehangoltságot okozott a két állam közt, melyre azt hiszem, volt elég ok. Ezt csak ugy lehet elháritani, ha mindegyik állam önállólag kormányoztatik. — Minden államnak legyen oly kormánya, mely helyt áll ez állam érdekeiért. A magyarok eddig oly szerencsések voltak ily kormányt birhatni. De az osztrák kormány nem képviselte érdekeinket, hanem közvetitője volt ellenfeleinknek.

A dualismus csak akkor lesz elviselhető, ha mindkét kormány parliamentjére támaszkodik. Eddig csak a magyar cabinet tette ezt. A mi cabinetünk az önfentartást tekintette főfeladatának, a parlamentet pedig mellékdolognak. Kitünt ez a kiegyezési tárgyalásoknál. Mondják, hogy ezekben Andrássy volt a közvetitő; kormányunk a bankstatutumot csak Andrássy gróf számára csinálta utazási költségnek. Én sohase engedtem volna Andrássyt Berlinbe menni.

Mi történt volna? Vezetni ugy se vezettünk volna soha se, legalább jégre nem vezettek volna. (Derültség. Helyeslés.) Ha kormányunk egy ily bankstatutumot elfogad, akkor bátran mondhatjuk, hogy nem képviselt bennünket, csak közvetitett ellenfeleinknek. Ha egy kormány kisszerü eszközeivel már anynyira jutott, hogy kétértelmüséggel vádoltatik; ha egy kormány oly kevés szerencsét és teheséget tanusit az ügyek vezetésénél: akkor bátran mondhatjuk róla, hogy nem érdemel bizalmat; óhajtom, hogy lépjen vissza, független férfiak folytassák a tárgyalásokat; a mostani kormány akkor tenne legjobb szolgálatot, ha mielőbb lemondana. (Élénk mozgás.) Suess képviselő részletesen fejtegeti, hogy a kormány és az alkotmánypárt 1873. óta mint idegenedtek el folyvást egymástól. A kormány manipulált, de teremtő gondolatot hasztalan vártunk tőle. Hol itt, hol meg ott keresett többséget. Midőn interpellálták a keleti kérdés miatt, csak gőgöt és kicsinylést tapasztaltunk; kérdésünket bizalmatlansági szavazatnak tekintették. Szóló a jelen kormányt nem tartja alkalmasnak arra, hogy sikeres befejezésre juttassa a kiegyezesi alkudozásokat; meg van győződve, hogy a veszély perczében az osztrák férfiak mind össze fognak tartani, hogy megvédjék a haza becsületét és fennállását. Prazak reflektál Bismarck nyilatkozataira és tiltakozik az ellen, hogy valaki bizalmas csevegések alkalmával mondja ki az itéletet Ausztria fennállása felett. Szóló ezeket mondja: a bankstatutum csak betetőzése az 1867-iki kiegyezésnek. Végül sürgeti, hogy a kormány feleljen a morva középtanodák előadási nyelve iránt tett interpellátiójára és Brünnben állitson cseh egyetemet. Herman a centralismust akarja; Ausztria térjen vissza a hagyományos alapra. Scharschmidt meggyőződésből a kormány és a költségvetés mellett szól; védi a miniszteriumot és arra utal, hogy a cabinet jelentékeny szolgálatokat tett az alkotmánypártnak. Oelz az egyes miniszteriumok ügyeit birálja. Az ülés d. e. 11 órától d. u. háromnegyed 5 óráig tartott.

— **Az erdélyi** katonai kórházak ügye a delegatiókban tudvalevőleg több izben nagy vitákra és eredménytelen üzenetváltásra adott alkalmat. Ma a honvédelmi miniszter póthitel követelés alakjában javaslatot terjesztett a ház elé, mely megoldani igyekezik ez ügyet. Örömmel vesszük tudomásul.

A keleti kérdés.

A conferentia.

A conferentia Konstantinápolyban tehát mégis csak össze fog ülni. Salisbury nyitandja azt meg. Az előconferentián a porta nem fog részt venni s csak ha az orosz részről előtérbe tolt „garantia“ vulgo occupatiókérdés fölött megállapodás jött létre, fog megtartatni a rendes conferentia, ha nem, nem. Mint egy bécsi sürgöny jelenti, monarchiánk épugy, mint Németország nem fogják támogatni az orosz occupátiót, de megtörténni engedik.

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

A „kolozsári orvos-természettudomány társulat“ VI-ik természettudományi szakülése 176. nov. 17-én.

(Folytatás.)

Ha λ é λ' levegő, illetőleg valamely más gáz halló hullámainak hosszát jelentik, akkor $\lambda=2l$ s $\lambda'=2l'$, a hol l és l' ugyanazon egy cső ltal különböző gázokban képezett porábrák hosszait jelentik. Z mindkét gázra nézve egy értékkel birván

$$C=2zl \text{ és } c'=2zl' \text{ s innen}$$

$$\frac{c'}{c}=\frac{l'}{l}$$

azaz: különböző gázokban a hang terjedési gyorsaságok ugy viszonylanak egymáshoz, mint a megfelelő hullámhosszak.

Hogy en eljárás gőzökre nézve is alkalmazható, a nincs is miért mondanom, de akkor a hőmérséklet — a mely gázokkal való kisérleteknél figyelembe veendő — igen pontos feljegyzést igényel.

A Kundt-féle eljárás ezen nevezetes alkalmazásán kivül felemlitem még azt is, hogy általa igen kényelmesen lehet valamely pálcza rezgési számát meghatározni. Ugyanis $z=\frac{c}{2l}$, a hol c a hang terjedési gyorsaságát, l pedig egy z rezgési számmal biró hang keltette porábra hosszát jelenti; ámde a hangzó cső és a benne levő levegő rezgetési számának egyenlőnek kell lenni, azért világos, hogy $z=\frac{c}{2l}$ kifejezés, egyszersmind a pálcza rezgési számát is jelenti.

Az előadott módszer — a mit észre vehetünk már — csakis akkor vezet absolut értékhez, ha egy gázra, pl. levegőre nézve a hang terjedési gyorsasága ismerve van. Ennek meghatározására már 1660-ban s még azt megelőzőleg is találunk kisérletezőket s mégis — nyilt téren menvén végbe a kisérlet, a hol a körülményeket szabályozni nincs erőnk — azt kell mondanunk, hogy nemcsak megállapodás nem jött létre, de még szigorú pontosság sem éretett el. Direct úton igyekeztek czélt érni e század elejétől fogva a francziai akadémia tagjai, Aragó Bonvard, Say-Lussac, Humbold, Mathien Prony; egy évvel később, 1823-ban, a holland Van Beck, Moll konytenbrouver; 1825-ben Bravais és Martius; 1862-ben Regnault és ugy előbb, mint utóbb, sok, igen sok más tudós, kiknek eredményeik közül egy néhányat következő táblázat tüntet fel, a melyből egyszersmind világosan látható az idővel fokozatosan növekvő pontosság is.

Sorszám.	Az észlelők nevei.	Az észlelések ideje.	A nyert gyorsaságok.
1	Mersenne	—	448 met.
2	Florenti phys.	1660	361
3	Walker	1698	398
4	Cassini Huggeus	—	351
5	Flamsleed, Haley	—	348
6	Derham	1704—5	348
7	Franc. akad.	1738	332·93
8	Bianconi	1740	318
9	La Condamine	1740	339
10	„	1744	358
11	T. T. Mayer	1778	336·86
12	G. E. Müller	1791	338
13	Espinosa, Barsa	1794	356·14
14	Benzenberg	1809	333·07
15	Franc. akadémik.	1822	331·05
16	Moll, Van Beck	1823	332·05
17	Bravais, Martius	1825	333·37
18	Regnault	2862	930·7

Az indirect uton haladók névsora és módszereiknek csak rövid ismertetései is, egész kötetnyi műre adna anyagot; ennek dacára, — bárha eredményeik nem nagyon eltérők, — még mindig kivánni valót hagynak fenn.

Kiki meggyőződhetett a hallottak által arról, hogy ezen módszer, ugy a mint ezt egyszerüség kedvéért előadtam, nem felel meg azon pontosságnak, melyet felőle jókorán dicsérőleg emlitettem. Valóban, ha nem lehetett volna a módszeren változtatni, ugy nem is forditott volna a tudomány reá akkora figyelmet, mint a mekkorában részelteté. Hiszen amint láttuk az eddigiekből okvetlenül szükséges, hogy a hangzócső átlátszó legyen; hogy a külön féle gázokkal megtöltött csövek hosszai n.λ feltételnek megfeleljenek, mely két feltétel maga már elég arra, hogy eddig ismert alakjában a készüléket kevésre becsülté tegye; ha még hozzá vesszük a longitudinalis rezgésekkel karöltve járó transversalis rezgések zavaró hatását is, ugy meg lesz magyarázva azonnal, hogy miért törekedett Kundt készülékét más alakba önteni.

Idomitott készülékéhez Kundt, nem cső, hanem pálcza alakjában alkalmazta a hangzó testet, s ezt, közepére huzott dugasz segályével egy szélesebb AB üveg-csőbe erőssitette meg, ugy a mint ezt ezen kisérleteimhez készitett készüléken láthatni. A k a hangzó pálczának a tágasabb AB csőben nyuló a végére egy az AB cső falaihoz gyengén surlódó lemezke van erősitve, a mely által a pálcza hossz rezgési az a B férben levő gázzal közöltetnek. Az AB cső B végéhez egy ki és be tolható dugattyu b van alkalmazva, a mely által az a-tól künduló hullámok visszavezetvén álló hullámok keletkeznek, s a melynek segélyével azon feltételt lehet teljesiteni, hogy az a b tér a hangzó pálcza keltette hullámok valamely sokszorosával legyen egyenlő. A kisérlet minden nehézsége ezen b dugattyu helyes beállításában rejlik.

Igen messze vinne ezen ily módon nyert porábrák alakjainak részletes bonczolgatása, mindazonáltal a b dugattyu beállitását illetőleg annyit felemlitek, hogy ha az a b-tér hossza $=n\ \lambda$, akkor a por egymástól egyenső távolságra fekvő halmocskákba helyezkedik el, a hol egyik porhalmocskától a másikig elterülő távolság egy hullám hosszát jelöli. Ellenben ha az ab tér hossza $\lessgtr n.\ \lambda$ ezen esetben a porábrák alakja elütő az előbbiektől s igen igen változatos lehet.

Egyes hullám hosszak méréséné, — a fellépő hibák kikerülése, vagy legalább kisebbitése czéljából, — legczélszerübb egyszerre több hullám összes hosszát mérvü meg, s az igy nyert hosszuságot a rajta fekvő hullámok számával elosztani; vagy pedig a legkisebb négyzetek elmélete által szolgáltatott

$$l=6\frac{(p_n-p_0)+(n-2)(p_{n-1}-p_1)+(n-4)(p_{n-2}-p_2)+\ldots}{n(n+1)(n+2)}$$

képletet alkalmazni a melyben p_0, p, p_2, ... q_n az egész csomó ponton fekvését, n pedig a hullámok számát jelenti.

Nem lévén czélom a hang terjedési gyorsasága ismeretének sokoldalu hasznát fejtegetni, elhallgatom ezuttal Laplace által felfedezett alhalmazhatóságát egyenlő térfogat és egyenlő nyomás melletti fajmelegek meghatározására; elhallgatom különböző anyagok rugalmasságának meghatározhatását általa, s itt csupán a hanggyorsaság mnghatározásával foglalkozom.

(Folyt. köv.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Csernajeff.

Csernajeff mint a hatalmak példáját utánozza, — ő is elküldte hadsegédét, Mac Ivert „külön missióval“ Londonba. Egyébiránt mégsem igaz az, mintha Csernajeffet oly nagyon gyülölnék Oroszországban a szerbiai hadjáratért, mint eddig hirlett; mert Csernajeffet meghitták az orosz déli hadsereg főhadi szállására, hogy ott részt vegyen a haditanácsban. — Az orosz csapatok már készen állnak a harczra. Aiewi helyőrség összes ezredei parancsot kaptak, hogy e hó 16-ig Bessarabiába benyomuljanak.

Bolgárok kiszabaditása

Belgrádból távirják, hogy a „Radeczky“ dunai gőzös a szerb rendőrség által kimotoztatott s a fedélzeten levő 59 bolgár toloncz, kiket egy trieszti rendőrbiztos kisért s kiket Galaczban kellett volna partra szállitani, erőszakosan kiszabadittatott.

A török alkotmány.

A török alkotmány sorsa igen nyomorúságos. Mint a „Pol. Corr.“-nek Konstantinápolyból irják, a török minisztertanács teljesen elferditette és megcsonkitotta Mithad pasa müvét. Kihagyta belőle a miniszteri felelősségre, a korlátlan souverain hatalom korlátozására. a sajtószabadságra vonatkozó részleteket a maga a képviselőház hatásköre egy lajstromozó kamara szerepére sülyedt le.

Ezért Mithad pasa és a nagyvezér között, ki ellensége a tervezett alkotmánynak és képviselője a török olygarchiának — heves conflictusok támadnak. Szerencsétlenségre a szultán is a nagyvezérhez hajlik, kinek sikerült rávenni az uralkodót arra, hogy ne engedje hatalmát megcsorbittatni. A szultán e mellett sógora, Mahmud Damad pasa által is befolyásoltatik ez irányban.

A török kormány tart is e miatt nagyobb mérvü zavargásoktól s jelentékeny haderőt concentrált a török fővárosba.

Az orosz sereg.

Az orosz déli hadseregről irják a „Pol. Corr.“-nak deczember 3-áról: Tegnap érkeztek meg ide Pétervárról a nemzetőrség mozgositására vonatkozó rendeletek. Ezek szerint az európai Oroszország kilencz katonai kerülete 600,000 nemzetőrt állit ki, kik 13 hadtestbe osztatnak s külön parancsnokoknak rendeltetnek alá.

A nemzetőrök nemzeti egyenruhát kapnak, s Kruka-féle fegyverekkel láttatnak el. A hadsereg főparancsnokának a napokban egy polgári irodája jő ide, mely 65 közigazgatási hihatalnokból áll. E polgári irodának feladata lesz az orosz hadsereget Bolgárországba követni s az ország közigazgatását azonnal átvenni s azt uj alapokon szervezni.

E czélból a császári uradalmaknak és az erdészeti miniszteriumnak több hivatalnoka is belépett a nagyherczeg polgári irodájába. Bolgárországba nagy mennyiségü fegyvertöltényt is visznek, mely azonnal szervezendő bolgár-rendőrség felfegyverzésére van szánva.

A czárnak egy legközelebb kiadott ukáza azon szabványokat állapitja meg, melyeket egyes tartományok közigazgatásánál háboru esetén követni kell. Ez ukáz legfontosabb része az idegen területek megszállására vonatkozik. Az esetre, ha a császári hadsereg barátságos állam területét occupálja, a hatóságokkal a hadsereg mellé adott polgári biztos által érintkezik, ha pedig ellenséges területre nyomul be, a hadsereg főparancsnoka e tartomány számára egy főkormányzót nevez ki, mely a hivatalos ügyek vezetését azonnal átveszi.

Lengyelország átengedése.

A „Nat. Ztg.“ Polonszki orosz történésznek a keleti kérdésben irt röpiratát közli, melyben következő inditványok tétetnek: „Lengyelországot Oroszország engedje át Poroszországnak. Ily szerzemény, mint gyarmatositható terület Németországra nézve mindenesetre igen kedvező volna, ámde még kedvezőbb, mint strategiai hadállás. Ez az átengedés csak is a Visztula, Narew, Bobr, Niemen, vagy kereken a Bug folyó lefolyása szerint történhetnék meg. Ámde akkor azután Libau és Riga átengedése csak az idő kérdése volna és Németország 10 millió lakossal nagyobbodnék. Ellenben Oroszország 15 millió lakost és a déli kereskedelmi nagy utat szerezné meg. Mindaddig mig ezen átengedés nem történik meg, a Balkán félsziget elfoglalásáról minden tervvel fel kell hagyni, s egyedüli czélul csupán csak a kereszténységnek a török járom alóli kiszabaditását lehet kitüzni és a feketetengerből szabad kihajózást Oroszország számára biztositani. Ez természetes megoldása a fenforgó kérdéseknek, s azoknak érvényesitésében senki sem képes Oroszországot megakadályoztatni.

Táviratok.

Pétervár, decz. 6. Moszkvai hirek szerint Miklós Nikolajevics nagyherczeg-főparancsnokot az ottani lakosság roppant lelkesedéssel fogadta. A nagyfejedelem a katonai és polgári hatóság főnökeinek tisztelgését fogadva vezérkarával a Troizka-Cserksew kolostorba ment, hol az archimandrita a nagyherczeget és vezérkarát megáldotta. Ezután a nagyherczeg Dolgoruky herczeg kormányzóval a Mihály arkangyal-székesegyházba, a Fuchidow-kolostorba, az Uspenski-egyházba ment, hol a papság fogadta s a metrópolita megáldotta. Erre a nagyherczeg még a Kremlet látogatta meg, mire Dolgoruky herczegnél ebéd volt, melyen a házi ur a nagyhgre pohárköszöntést mondott, mely következőleg végződött: „Nagy megtiszteltetés reám, hogy az orosz hadak vezére hadi tetteihez az én házamból vonul ki.“ A nagyherczeg elutazásakor a kurski indóházban nagy néptömeg volt jelen. A doni területen és a tulai nemesség hódolati feliratokat nyujtott át a czárnak.

A költségvetés tárgyalása.

Budapest, decz. 6.

A ház mai ülésében bemutattatván az országos magyar iparegyesület kérvénye a kocsi- és fegyveradó megszüntetése tárgyában, a pénzügyi bizottság tett jelentést a keleti vasut-törvényjavaslatra, s a kérvényi bizottság a kérvények sorjegyzékére vonatkozólag. Szende miniszter pedig az erdélyi katonai kórházak 1876—77-iki bértöbbletére vonatkozó póthitel-törvényjavaslatot nyujt be. — Ezután folytatá a ház a közoktatási budget tárgyalását. — Kautz előadó tagadja, mintha igaza lenne Helfynek abban, hogy a népoktatási célokra adott tételek évről-évre csökkennek, mig a felsőbb oktatás költségei növekednek.

Irányi Dániel azok után, miket inditványa indokolására elmondott, nem hitte, hogy létezzék képviselő, a ki azt merészkedjék mondani, hogy Magyarországon vallásszabadság van; azt meg pláne nem hitte, hogy olyan képviselő legyen, a ki a vallásszabadság jogosultságát támadja meg. Mindakettő megtörtént, az elsőre Tisza; a másodikra Somssich Pál vállalkozott. Somssich megkülönböztette a hit szabadságát a vallásszabadságtól, s mig az utóbbi föltétlen hivének mondta magát, a vallásszabadságot megszoritandónak tartá.

A polgári házasságra vonatkozólag azt mondá Somsich, hogy ezt egy felekezet sem kivánja. Eklatans cáfolata volt ennek Pap Gábor felszólalása, ki egy felekezet főpapja létére a polgári házasság behozatala mellett nyilatkozott. Különben ő az egyes felekezetek, különösen azok hierarchiájának előleges reszenzusát nem tekintheti e részben mérvadónak, mert ez meg volt Franczia országban is, megvolt Belgiumban is, s a törvény meghozatván, a klérus mindenütt meghajolt előtte. Ennyi hazaszeretetet és törvénytiszteletet szóló a katholikus klérusról is föltesz. (Tetszés.) Ajánlja annak elfogadását. (Élénk helyeslés) Helfy határozati javaslatát ismételve részletesen indokolja, s ugylátja, hogy a miniszter eddigi felszólalásaival csak igazolta azon adatokat, melyeket ő felhozott.

Trefort miniszter előrebocsátva, hogy a közoktatásügyi jelentés azon kritikájára, melyet Molnártól hallott, a részletes vita folyamában lesz alkalma válaszolni, felvilágositást ad a Zichy-féle házcsere ügyében. Bejelenti továbbá, hogy ő Felsége engedélyét kérte ki s nyerte meg a felső- és alsóház tekintélyes tagjaiból egy bizottság összeállitására, mely az alapok s alapitványok állapotát s kezelését megvizsgálván, azokról jelentést terjesztend elő. (Helyeslés.) Ismételve kéri Helfy inditványának mellőzését. (Helyeslés.)

Tisza a minszterelnök: A mit a közoktatásügyekre vonatkozólag egyesek mondtak, azok közt nagyon sok szép és óhajtandó van, de azok nem olyanok, hogy minden nagyobb költekezés nélkül legyenek keresztülvihetők. A mi a népiskolák 5—6-ik osztályának felállitására, valamint a tanitóképezdéknél a bennlakásra vonatkozólag mondatott, igen óhajtandó, de illusió azt hinni, hogy nagyobb költekezés nélkül megtörténhetik. Azt, hogy a vallásszabadság szempontjából szükséges minden törvény meg lenne hozva, nem mondta, de ha van is a vallási egyenjoguság s az állam s egyház közti viszonyok szempontjából hiány, vallási üldözés s elkeseredett viták mégis kevésbé vannak nálunk, mint azon államokban, hol a sürgetett törvények, melyek ott a kedélyeket felizgatták, már rég be vannak hozva. A szabadság s szabadelvüség nevében akkor kieszközölt jogok, midőn az illetők azokra megérve nem voltak, eszközzé váltak a szabadelvüség ellen. Utal e tekintetben Belgium példájára. Az érintett kérdésekben fokozatosan kell menni, s megoldani azokat, melyek megoldását az élet szükségessé tette. Azon állitást, hogy a megoldás az inditványozott nagy átalánosságokban milliók nyugalma szempontjából volna szükséges, tagadja. Jól megválasztott időkben az ellenzék hivatását teszi, midőn a megoldást tágabb körben sürgeti, mig a kormány megteszi azt, a mit az idők kivánnak, s a többit fentartja a jövőnek. Maga is azt kéri, a mit Irányi, hogy maradjon a ház e kérdésben hű tavalyi magtartásához.

A ház minden tagjának méltányosságára hivatkozik. vajjon a kormány eddigi fontos teendői s a fenforgó körülmények kizárnák-e azt, hogy hitel adassék a kormány azon igéretének, miként e kérdésekkel foglalkozik, s azok mielőbbi megoldását óhajtja. Várady inditványa ellen nincs kifogása; Helfy inditványára megjegyzi, hogy e kérdés idő előtti kettévágása nem volna az állam érdekében célszerü. E tekintetben mindaz, a mire a törvényhozásnak joga van, megtörténhetik a kultuszminiszter által kijelölt alapon. A kormány nemsokára megállapodásokat fog létrehozni, melyek az alapok tekintetében rendszeres eljárást honositanak meg. Irányi inditványával szemben megjegyzi, hogy az összes vallási kérdések egyszerre való megoldását nem helyesli ugyan, de erről határozzon a ház akkor, midőn a kormány javaslatai a ház előtt lesznek. Többen mondák, hogy a kormány nem jár el Deák Ferenc beszéde értelmében, de olvassák el e hatalmas beszédet, melyben a nagy eszme mellett a gyakorlati államférfiu is nyilatkozik, s az érintett nagy kérdéseket csak fokonként s óvatosan mondja megoldhatóknak. Ha mindezt elolvasandják, nem fogják mondani, hogy a kormány eljárása ellentétben áll e beszéddel. Kéri Irányi inditványának is mellőzését. (Helyeslés.)

A szavazásra kerülvén a sor, elnök a m. elnök azon inditványára tartja először szükségesnek a szavazást, mely Irányi inditványa tárgyalásának elhalasztását célozza. — A ház hosszabb vita után elhatározza, hogy az elnök inditványa értelmében történjék a szavazás. A ház ezután névszerinti szavazással elfogadta 187 szavazattal 80 ellenében a miniszterelnök s Várady inditványát. A többi indiványok mellőztetvén, az ülés véget ért.

Budapest, decz. 7.

Folytattatik a közoktatási miniszter budgetének részletes tárgyalása.

A központi igazgatásra megszavaztatik 202,051 frt, (bevételek 42,085 frt), tanulmányi ügyek igazgatási czim alatt a tankerületi főigazgatóságokra megszavaztatik 28,200 frt, népnevelési tanfelügyelőségekre 160,000 frt, és vizsgálati bizottságokra 7900 frt.

Következik a felsőbb tanintézetek czime; a budapesti egyetemre előirányoztatik 434,439 frt, dologi kiadásokra 284,566 frt, nyugélvezményekre 123,539 frt, nyugélvezményekre 26,344 frt.

Svarcz Gyula kikel az egyetemi épitkezések drágasága ellen.

A ház megszavazza az összeget, s a személyi és dologi kiadások közt viremen-t adott.

Megszavaztatott a középtanodai tanárképezdére 34,000 frt, a kolozsvári egyetem szükségleteinél személyi járandóságokra 134,651 frt, dologi kiadásokra 41,000 frt. A József-műegyetemre megszavaztatik 190,000 frt, s utasittatik a miniszter, hogy a jövő költségvetés előterjesztésekor a műegyetem végleges elhelyezésére javaslatot tegyen. Az országos rajztanárképezdére és mintarajztanodára 39,640 frt szavaztatott meg s tudomásul vétetett a rajztanoda épitése, melyre a tanulmányi alapból 330,000 frt vétetett föl, annak fejében a lakbér czimén fölvett 10,000 forint a tanulmányi alapba folyván. A nagyszebeni jogakadémia költségeire 21,035 frt szavaztatik meg s tudomásul vétetik, hogy az ottani tanárok magyarul tartják előadásaikat.

Következnek a középtanodák. A gymnáziumok szükségletére 124,630 frt irányoztatik elő. Svarcz Gyula felszólal az ellen, hogy a középtanodai rendtartás eltiltje a növendékek délre való bezáratását, a mi, mint fenyiték igen czélszerü volt. — Kikél továbbá a tankönyvek drágasága ellen, mely — a szintén eltörlendő beiratási dijakkal együtt igen nagy teherként nehezedik a növendékekre. Ezen segiteni kell. (Helyeslés.) Állami reáliskolákra előirányoztatik 383,489 frt, főreáltanodák segélyezésére (pozsonyi, sümeghi, székesfehérvári nagyszebeni) 17,000 frt; középtanodák közös költségeire 6000 frt. A szaktanodáknál bábatanodákra 8325 frt irányoztatik elő s szavaztatik meg. A kassai gépészeti ipartanodára 13,300 frt irányoztatik. Ráth Károly ez alkalomból az iparoktatásra vonatkozólag lehető leghamarább jelentés benyujtását sürgeti s megszavazza az itt előirányzott összeget. Molnár Aladár utal arra, hogy a franczia ipar a szakoktatás utján lett képessé versenyezni az angollal. E téren eredményre mi csak akkor jutunk, ha terv szerint, megállapitott elvek nyomán járuuk el, s ennek folytán az ipariskolák nem is a földmüvelési miniszterium keretébe, hanem ide a közoktatásügyi miniszterium körébe helyeztessenek. Felkéri a minisztert, hogy leendő jelentésében legyen tekintettel ezekre.

Trefort Ágost vallás- és közoktatásügyi miniszter elismeri e kérdések fontosságát, bár tudja, hogy a ház sokkal jobb szereti az ilyen ügyeket elvben helyeselni, mint reájok pénzt szavazni meg. Az ipari szakoktatáson kivül azonban hiányzik a magyar iparos osztálynak, s ez a takarékosság erénye. (Helyeslés.) Az előirányzott összeg megszavaztatik. A tanitóképezdékre megszavaztatik 318 ezer frt, elemi és polgári tanitónői képezdékre 214 ezer frt a tanitó-képezdék közös költségeire 8 ezer frt; a torna póttanfolyamra 9000 frt. Következik a népnevelési szükségletre előirányzott 721,695 frt. Bereczky Sándor három marostordamegyei iskolának viszontagságára hivja föl a ház figyelmét.

Az ülés további folyamát közelebbi számunkban közöljük.

Romániai levél.

(Saját levelezőnktől.)

Bukarest, decz. 5-én.

Komoly minister-krizisen mentünk át e napokban.

Arról volt szó, hogy a kamara megkeresésére a senatus adná ki vád alá helyezott három tagját, Catargiu, Florescu és Cantacuzino volt ministereket, melynek folytán a kamara hetes bizottsága megkezdhesse ellenők a vizsgálatot s a legfelsőbb itélő szék elé állithassa őket.

Az ügy már elejétől igen komoly szint öltött.

Ha a senatus megtagadja a kiadatást, élénk conflictust idéz elő a két törvényhozótestület között, melynek csak két solutiója lehet: vagy a senatus feloszlatása, vagy a kormány bukása.

A conservativ párt, az utolsó eset valószinüségébe vetve reményét, minden követ megmozditott a conflictus előidézése végett.

Három napig tartott a tárgyalás déli 12 órától este hatig. A karzatok alig birták magukba fogadni a roppant néptömeget.

Minden kiválóbb szónok sietett részt venni a vitában s a ministerek közül is ötön beszéltek.

Az első ülés a conservativ szónokok diadalával végződött, kik annyira magukhoz ragudták volt a többséget, hogy már másodnap a kormány kénytelenittetve érzé magát, föltenni a kabinetkérdést.

Harmadnap még egyszer megfeszité utolsó erejét mind a két párt. Az utolsó szó Vernescu és Jonescu bel- és külügyministereké volt.

Végre vasárnap, esti hat óratájt, szavazatra kerülvén a dolog, meglepő nagy többséggel s a karzatok viharos tapsai között, a senatus 47 szóval 10 ellenében megszavazá a kiadatást.

Igy ért véget a nehéz kormány-krizis, mely ellenkező esetben bizonyára bekövetkezett volna, mert lehetetlen elhinni, hogy a fejedelem, ily nehéz körülmények között, midőn minden jel háborura mutat s midőn majd minden nap jelentékeny csapatok concentráltatnak a Duna mentében, akár a senatus, akár a kamara feloszlatására szánhatná el magát.

Mindazonáltal egy kis változás a jelen kormányban kikerülhetetlen s minden nap várható is. Arról van szó, hogy a külügyi tárczát ismét Cogalniceano venné át, a mi nagyon is megfelelne az ország közvéleményének.

* * *

Levelemet épen bezárandó valék, midőn városunkat egy borzasztó hir lepé meg, mely a bukaresti piacz hitelét már is erősen megrázódtatá.

Jaques Ponmay, Bukarest s ugyszólva Románia legelső bankárja felakasztá magát. A szörnyü tett okául zilált pénzviszonyait emlegetik. A hatóság azonnal megkezdé a kellő vizsgálatot s pár nap alatt ugyhiszem, minden ki fog derülni.

Hogy azonban ezen eset nagy katastrophába sodrandja Bukarest több előkelő bankházát, az bizonyos. Már is emlegetik néhány jeles czég küszöbön álló bukását.

Az idevaló, ugyis eléggé feszült jelen pénzügyi helyzetben, midőn a hitel ugy is eléggé meg van már ingatva, kétség kivül nagy szerencsétlenségnek kell tekintenünk e borzasztó esetet.

Mindenesetre nem mulasztandom el a következmények rendes menetét hiven s a lehető leggyorsabban megösmertetni a „Kelet“ t. olvasóival.

Erdélyi.

A törvényhatóságokból.

Alsó-Fehérmegye közg. bizottságának ülése.

N.-Enyed, decz. 4,

Alsó-Fehérmegye közigazgatási bizottsága folyó hó 4-én tartott gyülésén a választott tagok 1 kivételével mind jelen voltak. Miután a posta-igazgatóság mindeddig képviselve nem volt, ez iránti intézkedésre a miniszterium fel fog kéretni. A félévi jelentések szerkesztésére, s a határozat-hozatalra befolyt tagok feljegyzésére utasitást adó miniszteri rendeletek után Csató alispán tett előterjesztést, mely szerint ugy a katonai, mint más közigazgatási ügyek, képviselő választói, statistikai stb. összeirások rendben vannak s egyedül B.-Bocsárdon fordultak elő oly esetek, melyek keményebb rendszabályhoz: katonaság kirendeléséhez nyulni kényszeriték. A börtönvizsgálati jelentések szerint a gy.-fehérvári kir. törvényszék börtön helyiségei nem a legczélszerübbek, ellenben a n.-enyedi kerületi börtön kitünő helyzetben van.

Több katonai ügy ellátása után Wellmann adófelügyelő tett jelentést, az adó előirások rendben folynak, november hóban: 75 ezer 193 frt adó folyt be. B. Keményi Géza igen complicáltnak találván a községi adóösszeirási táblázatokat, az egyszerüsités végett felirat határoztatott, minek sikere az adó rendszer complikáltsága miatt, melynek a táblázatok mintegy graficai feltüntet, előre láthatólag nem lesz.

Az árvaszéki, kir. ügyészi, főorvosi jelentések különösen feljegyzni valót nem tartalmaztak.

A n.-enyedi polg. iskolai tanitók megválasztására elnökül Boér Lorencz küldetett ki Gáspár J. tanfelügyelő egyszersmind érdekes statistikai előterjesztéseket tett a tanügy és az iskolák állapotáról.

Végül elhatároztatott hogy a gyülések jövőre mindig a hónap elseszeredján tartassanak.

Besztercze-Naszódmegye közigazgatási bizottságána ülése.

Besztercze, 876. decz. 5.

Tegnap tartotta Besztercze-Naszódmegye közigazgatási bizottsága ezévben harmadik gyülését. A főispán-elnök pont 10 órakor röviden üdvözölvén a gyülés megjelent 19 tagot, a gyülést megnyitottnak nyilvánitotta. 1. Olvastatott a belügyminiszter rendelete, mely a háromnyelvü inditványt törvénytelennek nyilvánitván, az alispánnak megtiltotta, hogy ezt a megyei bizottmány közelebbi gyülésének tárgysorozatába fölvegye. Conicuere omnes . . . A leirat tudomásul vétetett. 2. Olvastatott egy más miniszteri leirat, mely némi utasitást ad a félévenként felterjesztendő jelentések szerkesztésére.

A hivatalnokok felhiattak utasitásaik elkészitésére jövő 1877. jan 10-ig, minthogy a közig bizottság akkor tartandja negyedik gyülését. 3. Olvastatott Heves megye átirata, hogy az előadó ivek mindenikére vezettessenek rá a jelenlevő közig. bizottsági agok nevei. Ezzel kapcsolatban olvastatott egy b. miniszteri leirat, mely kijelöli azon eseket, midőn a tagok neveit az előadó ivekre rá kell vezetni. 4. Olvastatott az igazságügyi miniszternek leirata, mely tudatja, hogy a főügyészt az alügyész helyettesitheti. 5. Olvastatott a fogház megvizsgátására a kiküldött bizottság jelentése. A fogháznál némi igazitások szükségesek, másképp a tisztaság, étel, berendezés jó. 6. Olvastatott 3 beszterczei lelkésznek kérelme, hogy a börtönben tett szolgálataikért kárpótoltassanak. Jutalomra ajánultattak. Következtek az egyes előadók:

7. Dr. Haupt megyei főorvos jelentést tett az egészségügy állásáról.

E szerint a 940 lakosú biró Rebrán 59 beteg közül meghalt 39. Fr van, hol a lakosok száma 600, 47 beteg közül meghalt 24, de tekintve a mult hónapot, a halálozás mégis apadt. A borgótihai járásból az orvos nem tett jelentést. A bizottság elfogadta a főorvos következő inditványait. A járási orvosok utasittassanak jelentéseik pontos beküldésére. A torozás törültessék el. A tetetők kerittessenek be. Cela va comme il faut

8. Kovács Ferencz tanfelügyelő előadja, miszerint a magyarnemegyei áll. elemi népiskolában, a községben kiütött difteritis miatt, a gondnokság az előadást megszüntette. Kiadatott a főorvosnak szabályszerü eljárás végett. Bemutatja 44 nem képesitett megyei néptanitó névjegyzékét és kéri annak a közokt. miniszterhez való felterjesztése. Mielőtt az megtörténnék, az egyházhatóságok fölkérendők, hogy közöljék a kir. tanfelügyelővel a képesitett és nem képesitett néptanitók teljes és hiteles névsorát, mert valószinü, hogy némelyek kimaradtak, másfelől olyanok is lehetnek a beterjesztettek közt, kik képesitettek.

Tanfelügyelő előadja Lica Dániel ügyvéd inditványát, hogy a bizottság szólitsa fel a naszódi iskolai alapot kezelő központi bizottmány miszerint a kezelésre nézve szükséges alapszabályokat készitse el s 14 nap alatt terjesszse be a közigazg. bizottsághoz. A gyülés elfogadta előadó azon ajánlatát, hogy Lica inditványa terjesztessék fel a közokt. miniszteriumhoz. Tanfelügyelő felkéri a bizottságot intézkedni, hogy a tankötelesek gyermekek irassanak össze és a mulasztásokért befolyó pénzbirságokat a község elöljárói adják át számadás kötelezettsége mellett az iskolaszékeknek. Elfogadtatott és kiadatott az alispánnak köröztetés végett.

9. Jánosi Sándor kir. mérnök jelentést tesz a megyei utakról; jelzi intézkedéseit és bemutatja az uj megye térkép alaprajzát. Az első tudomásul vétetett, a másodikra megjegyeztetett, hogy egy uj megyei térkép készitésével Dokoupil Vilmos az itteni ipariskola igazgatója is megbizatott s ha elkészül, minden népiskola számára meg fog szereztetni. Az idő d. u. 1 óra felé járván, elnök a gyülést berekeszti.

D. u. 3 órakor 10. Igáczi adófelügyelő teszi meg havi jelentését; tett a menynyit tehetett, — ugymond — miután a nov. 6-iki ülésben előterjesztései szavaztattak. Az adóhátralék sokat apadt a mult hónapban, de

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

van még 44 községben 88 ezer frt hátralék s ennek f. dec. havában lehető behajtására kéri a bizottság támogatását. Másfélórai három nyelven folytatott vitatkozás után elnök 11 szavazattöbbséggel 8 szavazat ellen kimondja, hogy 32 község a közig. bizottság nevében kötelességének teljesítésére megintendő.

Quelle rangement pendant une mois De jól van ig. A kisebbség szónoka Budacker Gottlib főpap volt, ki 12 községet inditványozott leginteni. A vitatkozás higgadt volt, érv között érv ellen s ebben Algáczi felügyelőé vót az oroszlán rész, ki hatályos évekkel bizonitotta be, hogy ő is a nép jó akarója, baráa s ne tekintse a bizottság az adófelügyelőt ellenfélnek, melylyel ironia kellene. A haza ránti vér- és pénzáldozat — ugymond — minden honpolgárra nézve a legelső kötelesség. Ezen magvas beszéd éselnök azon tapintatos eljárása, hogy a szónoknak elegendő időt adott a kibeszélésre, metette a hatást.

Utolsó referensnek maradt a galamb szelidségü s ritka szép lelkületü alispán Lani G. ki közel 60 évi dacára buzgón tanulja az államnyelvét és a mit csak lehet, magyarul olvas fel. Jelentéseiközül kettőt emelünk ki u. m. Szolnok-Doboka megye átiratát a szeretet háza ügyének pártolása mellett. Egyhangulag elfogadtatott, s egy lépéssel tovább is mentünk. A bizottság egyhangulag kimondta, hogy a hasonló pérek ez új megyében egy megyei kórház alapitására kérelmeztessenek. A másik tárgy az ó-rádnai november 27-iki zavargás előemlitése vót. Az ó-radnai ügy röviden ez: A belügyminisztérium ezelőtt 4—5 évvel az ó-radnai volt kapitányi lakot kertestől börtönöstől a községnek engedte át; azonban a község senkit meg nem kérdezve, e szép telket oda ajándékozta a ó-radnai gr. kath felekezetnek. A felekezet az főépületet kiadta évenként 400 frtért bérbe, börtönt átalakitotta két osztályu fiu iskolának és saját iskoláját odaadta községházának Ezen kebli gazdálkodásnak, mely a miniszteriumok tudta nélkül történt, az adomány megsemmisitése és állami iskola állitása őn eredmény A nép egy része ellenszegült, nem engedte hogy az iskolává alakitott épületet kiüritsék szolgabiró, sőt a leltározott főépületet is magának decretálta. A szolgabiró négy csendőrfedezete alatt haza ment, jelentést tett az ispánhoz.

A törvényszék meginditotta a vizsgálatot. Mondják, hogy a turbulensek vezetői részegek voltak 4—500 ember tolongott ide, oda, de bántódásanem történt senkinek. A tény kideritése a törényszék dolga. Erélyes főispánunk Besán megyei főjegyzőt kiküldte, a ki az iskolát zavargás után két nappal kiüritette, ellenállás nem történt. Egy tanitó és tanitónő ma utaztak el innen Ó-Radnára, hogy az állami iskolát az állam tulajdon épületében megnyissák. A segéd-tanitót is várják. Ó-Radna miszlt magyar és román eleme régen várja a állam-iskola megnyitását.

Eként folyt le Besztercze-Naszódmegye közigazgatásibizottságának harmadik gyülése. Nem mondjuk, hogy az adóügy vitatása ment lett volna mőben a nyelv-kérdés fölmelegitésétől, de sokkal szelidebb alakban, mint multkor történt. A tanácskozás három nyelven folyt itt. Az egyik nem tud igy, a másik amugy, de egy kevés jó akarat kell, mint most volt és háromnyelven is megértjük egymást, mig az államnyelvét a Magyarhaza minden mivelt polgára sajátitandja.

Fogaras, 1876. dec. 5.

(Fogarasmegye közigazgatási bizottságának rendkivüli üléséről.)

Fogaranegye közigazgatási bizottsága mult hó utolsó napján rendkivüli ülést tartott, melynek párérdekesebb mozzanatáról kivánom a lapok tisztelt olvasóit értesiteni. Gál Tamás ur Fogarasmegye-hivatalától felfüggesztett h. polgármestere febbezést adott be a belügyminiszter ő nagyméltóságához, melyben ártatlanul üldöztetését elpanaszolva, restituáltatását kérelmez Fölterjesztetett.

Elintéztett még egy fölebbezési ügy; tudniillik, miután Fogaras törvényszabta uton nagy községgé alakult át, eljött az ideje ily értelemben való szervezkedésének. Individuális, jóhiszemü feogásból a község szervezése az 1871. 18 t. zikknek 141 §-sa alapján inditotta meg. A eljárás azonban megsemmisittetett azon érvényes föltevés alapján, hogy az emlitett törényczikk életbeléptével minden községnek szveztetni kelletvén: Fogarasnak is volt és van érvényes képviselő testülete, melynek hatáskörébe mindaddig meg nem szünhet, mig az uj kreg a maga utján be nem állittatik. A megye közigazgatási bizottsága is ez értelemben döntötte el a felebbezést; a 14. §. alapján végrehajtott választást megsemmisitvén s egyúttal utasitván a szolgabiróságot, hogy a község szervezését az 1871. 18. t. cz. 37., 41. 49., 53. §-i szemelőtt tartásával hajtotta végre.

De volt a gyűlésnek egy nevezetes pontja. A mult ülésről közreadott értesitésben a „Kelet“ levelezője egyebek között referált a tanfelügyelői jelentésről is. Ebben a jelentésben a kir. tanfelügyelő ur a fogarasi rom. kath. iskola körül némi zavarokat jelzett; mely zavarok — miután azokról gyülésekben, utczán, boltokban mindenki leptezetlenül beszélt, disserált — a levelező előtt sem maradhattak titokban. A levelező is meghallotta, hogy az egyház keblében duló viszály a parochialis oskola ügyeire vihető vissza; meghallotta, — hiszen e perpatvar már több egy esztendőnél, hogy

lyik — hogy e viszály csak is egy pár nyugdijazott katona tiszt merev magatartása okán nem akar lecsillapodni; és meghallotta azt is, hogy ezekben a bajokban „jórészt“ — alkalmasint — szerepe van az activ commandónak is, miután őt iskolafelügyelői szerepben hallja és tudja működni a kath. egyház népiskoláiban, — daczára annak, hogy ilyetén szereplésére a hitközség nagyobb része gyanakodó szemekkel tekintett. Ebből az értesitésből aztán a parancsnok ur nagy dolgot csinált; a jelzett iskolai szabálytalanságokról, egyházi zavarokról mit sem akarván tudni, mintha mindenek a legékesebben folynának közöttünk: rágalmazó keresése után indult. Miután a kir. tanfelügyelő ur a kardélre hivatkozó felhivásra hivatalos minőségében férfiasan felelt meg: elvégre a közig. bizottsághoz tétetett kérdés az iránt: mi a való a „Kelet“ hivatolt értesitésében? Miután az ülés nyilvános vala: legyen

Tekintettel, hogy jelen kérelem a közszabad — jegyzeteink után — elmondani a tett kérdésre adott bizottsági határozatot: Tekintettel, hogy jelen kérelem a „Kelet“ czimű hirlap egy közleményére vonatkozik, melyben eshető sérelem felett intézkedni, csak a sajtóbiróság illetékes;

igazgatási bizottság — egyik tagja, a kir. tanfelügyelő ur hivatalos eljárására vonatkozólag — oly inquisitori szerepet követel, mire törvény szerint nem illetékes;

Tekintettel, hogy a helybeli cs. k. katonaság parancsnoksága nem illetékes közeg a felsőbbség kikerülésével — a közigazgatási bizottság törvényen alapuló határozatait közvetlenül megbirálni és azt kérdőre vonni; visszautasitandó lenne annál is inkább, mert ilyen panaszszal az 1876. 28. t. cz. 9§.értelmében csak a népiskolát fentartó hitközség iskolaszéke lett volna illetékes fellépni; szemben a mellékelt katonai jelentés figyelembe vételével határoztatik, hogy Mayer Sándor cs. k. alezredes urnak, ki f. hó 14-én tartott közigazgatási ülésben a kir. tanfelügyelő részéről előadottak által véleménye szerint, érdekelve van, szabadságában áll a kérdéses jegyzőkönyvet, miután az ülések különben is nyilvánosak, hivatalos órában bármikor is megtekinthetni.

A kérdéses beadvány azonban azzal adatik ki a kir. tanfelügyelőnek, hogy tekintve az alezredes ur beadványában foglaltakat és az egyes polgárok között mellőzhetlen egyetértést, alaposan tanulmányozza, arról a legközelebbi ülésben részletes jelentést tegyen és ha az oskola körüli állapotokban szabálytalanságokat lát, azok orvoslása iránt tegye meg jelentesét, annál is inkább, minthogy ezen ügyre vonatkozólag a mult ülésben előadottak — ha bár jelezték is a zavarukat — igen általánosságban voltak tartva.

E határozat következtében minden kétségen kivül tisztába fog hozatni e kényes ügy, mely egy időben országgyülési interpellátió tárgyát is képezte volt; tisztába hozatik az is, mit ez ügyre vonatkozólag a „Kelet“ referense felemlit: ha van-e pártviszály a hitközség kebelében és ha van: az vajjon nem a népiskola ügyére vihető-e vissza? végül meg fogjuk tudni azt is, hol rejlik oka annak, hogy a megkisérlett kibékülés mindez ideig nem sikerülhetett? a hitközség avagy a katonai tényezők merev álláspontján-e? Szóval, ki fog derülni, hogy a „Kelet“ referense nagyitott-e, vagy csak a valót közelitette meg?

És e ponton engedje meg a tisztelt szerkesztő ur egy kis helyreigazitást. A „Kelet“ hivatolt czikkében az áll: ápolják és melengetik azt az itt letelepedett cs. kir. katonatiszt urak germánisáló törekvései.“ Tehát a dolog ugy van mintegy feltüntetve, mintha mindnyájukról lenne szó. Már pedig az igazság érdekében ki kell fejeznünk, hogy többen, mint a Spillauer testvérek, egy Ritter, stb. családi életöknek és kedvencz tanulmányaiknak élnek, amaz elv szerint „bene vivit, qui latet.“ S a kiket épen azért, mert rejtve és nem tudva kivánják élvezni nyugalmi napjukat, egyházi és polgári közéletünkben szerepkörben, soha nem is láthatunk. De tetszik tudni, hogy vagyunk az életben? Ha egy községben pár vallástalan, a másikban pár iszákos ember találkozik, a közvélemény az első községet vallástalannak, a másodikat részegesnek szokta elnevezni. Miután itt Fogarasban több nyugalmazott katonatiszt urat folytonos szereplésben látunk a hivatali pályán, vagy az egyházi és iskolai téren, vagy a sociális gyülésekben, nem megbocsátható-e a levelezői tollnak, ha többesben „a potiori“ mondja el dolgainkat ottan, épen azért, mert ezeket mindenütt és mindennap látjuk, amazokat meg tán soha és sehol. Az igazság érdekében — egyszer s mindenkorra — tett ezen nyilatkozatunk folytán, hiszük és reméljük, hogy a társadalmi kedvelt érintkezés az illetők között nem fog megzavartatni jövőre sem.

Suum cuique.

Nyilatkozat a dévai képezdei ügyben.

Tisztelt Szerkesztő ur!

A lapokból s egyebek közt becses lapjából olvasom, hogy Magzsar János ur, a dévai állami tanitóképezde volt igazgatója röpiratot adott ki ezen tanintézetre vonatkozó ügyek felől, s hogy röpiratában Gönczy Pál ministeri tanácsos ur mellett főkép reám szórja mérgének nyilait.

Köszönettel tartozom Madzsar János urnak, hogy azon férfiu mellett hurczolja meg nevemet, a kinek Magyarország népnevelésügye ujraszervezésében elévülhetetlen érdemei vannak.

A röpiratot magát még nem kaptam meg. Mihelyt megkapom, érdeméhez képest vagy sajtóper utján, vagy hivatalos adatokból összeállitandó felelettel méltatni fogom.

Addig is sziveskedjék a t. szerkesztő ur előleges tudomásul venni azon nyilatkozatomat, hogy a dévai állami tanitóképezde ép oly rendesen és szabályszerüleg működő tanintézete az országnak, mint akármelyik másik. Kiváló tisztelettel maradok.

Déva, 1876. decz. 7.

Réthi Lajos,
tanfelügyelő.

A „KELET“ magán-táviratai.

Feladatott **Budapesten**, dec. 9. 10. ó. 40 p.
Érkezett dec. 9 1. ó. 46 p.

Konstantinápolyban előconferentia még nem volt, hanem a követek privatim értekeztek, Ignatieff Salisburyval hosszasan tanácskozott. A porta ünnepélyesen kijelenté, hogy az egész Európa által netalán hozott occupationális határozatnak kénytelen lenne engedni, de elfogadni nem fogná azt soha.

A felhatalmazottak a szultánnal privát kihallgatáson lesznek, az előconferentiák később kezdődnek meg.

Az áruforgalom Bunaber, Wilna, Varsó közt betiltatott.

A román kamara 1 millió 45 ezer lèit szavazott a concentralt hadsereg részére.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1876. dec. 9.

— **A földmivelés**, ipar- és kereskedelem-ügyi miniszterium hivatalosan értesiti lapunkat, hogy a borosjenői vasut-üzleti távirda-állomás az arad-körösvölgyi vasutvonalon magánsürgönyök fölvételére is felhatalmaztatott.

— **A városunkban** ez idő szerint nagy számmal egybegyült aristokraczia több tagja ma délben lovagló-versenyre, vagy a mint nézetünk szerint helytelenül nevezik, papirvadászatra rándultak. E verseny abból áll, hogy a lovagok egyike bizonyos idő szerint meghatározott távolságra előre bocsáttatván, tetszés szerinti utat vesz magának, de haladtában papirdarabokat ereget el, melyek a társaságra nézve megjelölik utját. Ez uton a társaság megindulván, addig üzi az ugynevezett papirlovagot, mignem elfoghatják. Ennyiből áll, a bizonyára mulatságos verseny. A versenyre ma b. Bánffy Albert, b. Bánffy Zoltán, b. Józsika Andor, gr. Choronini, Macskási Miklós, Barcsay Domokos jelentek meg, kik többnyire zöld frakkban és lovag-öltönyben a piaczon gyültek össze s nagyszámu bámuló közönség jelenlétében várták a bájos gr. Bánffy Béláné ő nagyságát, ki bámulatraméltó ügyességgel és férfias kitartással szokott részt venni az ilyen mulatságokban. Mielőtt a grófné megjelent volna fejér lován, egy kis baleset is adta elő magát, a mennyiben Jósika Andor bárót tüzes lova levetette, de szerencsére a bárónak semmi baja sem történt és lova visszahozatván, ismét felpattant reá. 12 órakor a grófné megjelenvén, a társaság elindult. A papirlovag szerepére br. Bánffy György vállalkozott, kit veres frakk különböztetett meg s a kit fürge délczeg lován bizonyára nem lesz könnyü elfogni.

— **A budapesti postát**, melynek az este kellett volna megérkeznie, lapunk bezártáig még nem kaptuk meg. E késedelem valószinüleg kapcsolatban áll a „N.-Várad“ következő hirével: A Körösz oly rohamosan áradt e hó 6-án éjjel, hogy a mult évi nagy áradás magasságát majdnem elérte, reggel némi kis apadás volt észlelhetőt, mely azonban délután ismét áradáara változott. D. u. 4 órakor a Körösz erősen hullámzott, mi hirdetője szokott lenni a közeledő nagyobb viz-menyiségnek.

— **A „Demonstratió“** czimü zugröpirat szerzőjének. A budapesti egyetemi ifjuság nevében a következő sorokat vettük: Egy joghallgató aláirással — ki mellesleg mondva kevés jogérzettel látszik birni — a napokban egy meglehetős hig agyvelőről tanuskodott „Demonstratió“ czimű irka-firka került ki Kókai L. könyvkiadásából. Ezen ponyvairodalmi termék — ismeretlen szerzőjéhez bizonyosan méltó — szemtelen hazudozásokkal igyekszik a közönséget félrevezetni a két testvér-egyetem polgárságát és az összes magyar ifjuságot a török cs. consulnak a török nemzet iránti rokonszenvünk kifejezésére czélba vett, de a hatalom által visszatartott fáklyázzene megnem tartása miatt, gyávának, öntehetetlennek, egyes szájhősök által félrevezetettnek, rend és államfelforgatónak declarálja; a mozgalom meginditóit s vezetőit gyermekes bosszantásokkal igyekszik gúnytárgyává tenni és a közönségnek azon kis töredéke előtt, mely e rosszakaratu hobortos elmeszörnyszülöttét olvasná megbecsteleniteni, és nyugat Európa czivilizatiójának az „éjszaki czivilizátor“ elleni megvédése czéljából támadt szent eszmét — mely a sajtó és a közvélemény által egyaránt felkaroltatott — fiasková aljasitani. A két testvér-egyetem polgárságának, mint a mozgalom inditója s vezetőjének s az összes magyar ifjuság képviselőjének f. hó 2-án tartott közgyülése a „Demonstratió“ czimü irka-firkára nem tartja méltóságával összeillőnek válaszolni s annak egyes pontjait fényesen megczáfolni. — E téren csak annyira vállalkozik, hogy a netalán félrevezetettek megnyugtatására az emlitett agyafúrt joghallgató hóbortosságait — melyekben nem átalja még a sajtót is részesiteni vakmerőségből eredő szemtelen hazugságoknak, önmagát pedig a nyilvánosság előtt aljas rágalmazónak nyilvánitja. Közgyülési megbizásból Budapesten, 1876. dec. 4-én. Kozma Gyula.

— **Két új lapra** vettünk előfizetési felhivást. Az egyik a **„Közvélemény“** czimü politikai napilapé, mely Budapesten 1877. jan. 1-én indul meg. Szerkeszti Lukács Béla, országgyülési képviselő, kiadja Vodianer F. Ára egész évre 12 frt s megjelenik minden nap, még az ünnepeket követő napokon is. A lap politikai irányu, mint az előfizetési felhivás mondja, az országgyülési „független szabadelvü“ pártnak 1876. nov. 12-én kiadott programmja lesz s e szerint határozott ellenzéket képez a kormány ismeretes kiegyezési politikájával a vám, kereskedelmi és banküguyben. A lap munkatársaiként a független szabadelvü párt országgyülési tagjai vannak felsorolva. A másik új lap M.-Vásárhelyt fog megindulni, szintén a jövő év elején „Erdélyi hiradó“ czimén; Nemes Ödön szerkeszti s Imreh Sándor adja ki. A lap politikai iránya teljesen pártunk: a szabadelvü párt politikája alapján fog állani s mint az előfizetési felhivás mondja, az „Erdélyi Hiradó“ törekvése oda fog irányulni, hogy: — csekély erejéhez képest — „kormányunk irányában a bizalmat még szilárdabbá tegyük s a nemzeti érzületet hathatósan serkentsük.“ Az „Erdélyi Hiradó“ tartalma politikai, társadalmi, közgazdászati és vegyes közleményekből fog állani. Meg fog jelenni hetenként háromszor: kedden, csütörtökön és szombaton. Előfizetési ára egész évre 8 frt.

— **Az iparos** ifjak önképző- és betegsegélyző egyletében vasárnap, f. hó 10-én t. Bedőházi János ur tart előadást „a gyufáról“, melyre az egylet minden barátja és pártfogója tisztelettel meghivatik, (fetér Frölich-ház,) Az igazg. választmány.

— **A helybeli** iparos-egylet az idénybeli téli tánczvigalmát febr. hó 3-án tartja meg a városi redoute termeiben. Az igazg. vál. nov. hó 25-én tartott üléséből.

— **Alsó-Fehérmegye** törvényhatósági bizottsága f. decz. hó 19-én rendes közgyülést tart, a m. közgyám választásán kivül több érdekes és fontos tárgya lesz. kl.

— **Szinházi** műsor 1876. decz. 11-től 18-ig: decz. 11. „Lecouvreur Adrienne“; 12-dikén „Álarczosbál“, 13-án „Szép Helena“; 14-én „Kalmár és tengerész“ (Czakó Zs. emlékezetére), 15-én „Bánk bán“, (opera), 16-án „Idegen nő“ (D. Boér E. jutalomjátékául). 17-én „Szökött katona“, 18-án „XI. Lajos.“ Előkészületre vannak kijelölve: „Köszönöm a kulcsot“, „Bokréta“ és „Herodes“ Szász Károlytól.

— **Kiegészitésül**. A „Kelet“ 379-ik számában Erdélyi Echo czim alatt emlitett Deési bival esetét kérem ugy értelmezni, hogy az eltemetés óvintézkedésből történt, azon okból, hátha valami veszélyes, vagy talán ragályos betegségben talált oly hirtelen elpusztulni. Ez okból a három czigány elzáratása is büntetés volt, mivel nem ovakodtak kellőleg. Módi György csizmadia mester.

— **Az erdélyi** gazd. egyletnek örömnapja van. Mint az „E. G.“ irja, m. kir. pénzügyminiszterium a nagybuni örökség után az egyletre szabott 10,048 frt 62½ kr, illetéket idei 31060 sz. a. oct. hó 27-ről kelt magas végzése folytán harmadfokulag lejegyeztetni rendelte, tehát a nemes hagyományozó, már néhai gr. Bethlen László nagylelkü intenciójának a maga részéről is meghajolt és az 1868. XXIII. tvczikk 21 §-a értelmében ezen örökséget a tudományi, közoktatási és közjótékonysági czélokra tett hagyományok közé sorolta, melyeknél illetékkiszabásnak nincs helye. Hogy e correct végzés az egylet és a közönség körében őszinte örömmel lesz fogadva, arról annál inkább meg vagyunk győződve, mert a n.-szebeni pénzügyigazgatóság a felfolyamodást annak idején nagyon kurtán-furcsán utasitotta el!

— **A királyföldön** a szervezés folytán N.-Szeben városa az, mely tudomásunk szerint legelőbb állitotta össze a virilisek névsorát, azért érdekesnek tartjuk a n.-szebeni virilisek névsorát közölni. — A 95 legtöbb adót fizetőnek névsora a következő: Kimakovits Antal, Román Miron érsek, dr Kaiser Gusztáv, Nendwich Vilmos, Schuster József, dr. Müller Gottfried, br Rosendfeld Lajos, Habermann János, Jickeli Ferencz, dr. Teutsch György, Larcher Eduárd, dr. Rohm János, Bayer Jósef, Sennenstein Lajos, dr. Thelmann Gottfried, Zekelius Sámuel, Teutsch Ágoston, Bielz Albert, Octvös Bogdán, Hochmeister Adolf, ifj Melzer Daniel, Conradt Mihály, Herbert Mihály, dr. Brukner Vilmos, Henrik Károly Neurihrer Peregrin, dr. Möffert Samuel, Jahn Ferencz, Id. Reissenberger Vimos, Hartmann Vilmos, Schuster Lajos, Baumam Frigyes, Trauschenfels Emil, Ikrich Jósef, Bodilla Péter, Bedeus József, Leonhard Frigyes, Jikeli Samuel, Kapp Gustáv, dr. Wächter Jozsef, Zürner Károly, Fonn Mihály. Artner Daniel, Hufnagel Vilmos, Zikeli Frigyes, Gutt Mihály, Fronius József, Matza János, Glaser Leopold, dr. Arz Ágoston, Rochus Frigyes, Bechnitz Antal, Id. Melzer Dani, Keszler János, Göltl Mihály, Sill Mihály, Lutsch Adolf, Fritsch Samuel, Kreutzer Károly, Bergleiter Samuel, Göbbel Károly, Müller Károly, Gürtler Gottlieb, Binder Traugott. Unterer József, Müller Frigyes, Schön Daniel, Jahn József, Hannenheim István, Mathei Gergely, Schillinger Jósef, Baráth Sigmond, Mathiás József, gr. Teleki Ferencz, Ziegler Mihály, Bauszner Guidó, Schuszter Frigyes, Steinner Adallbert, Albrich Károly, Hannenheim Károly, Süszmann János, Dunka Pál, Zinz Károly, Kandrea János, Reissenberger Gusztáv, Fabritius Mihály, Serfőző József, dr. Mikulicz Lukács Szalay Ferencz, Dietrich Károly, Orendt Mihály, Terderber Sigmond, Schneider József, Satler Dániel, Schopf Antal.

— **A kolossmonostori** m. kir. gazd tanintézet hallgatóinak névsora az 187⁸⁄₉ tanév első felére megjelent, mely szerint az I. évben 37, a II. évben 34, a III. évben 18, összesen tehát 89 növendék volt beirva, eltávozott 4, marad jelen létszám 85, ezek közül 77 rendes és 8 rendkivüli hallgató, állami ösztöndijas 26, miniszteri kegydijas 1, szabadhelyes 20 és különnövendék 38.

— **Necrolog**. Szegedi Sámuel ügyvéd Marosvásárhelytt megszünt élni.

— **Beyer** goslári sikkasztó és váltóhamisitó elfogatása. Bauer-Beyer, mint a „H. Ztg.“-nek irják, 5, 6 hétig tartozkodott Nagy-Apold községben, midőn Macallariu Demeter szerdahelyi szolgabiró ezt megtudta, rögtön felszólitotta a n.-apoldi elöljáróságot, hogy Bauer hazája s tartózkodási czélja iránt úti okmányainak egy idejü bemutatása mellett, tegyen jelentést. Az elöljáróság be is jelentette, hogy Bauer Németországból való, s a mapoldi vendéglős leányát kivánja elvenni, s hogy Bauer útlevelét megujitás végett hazájába küldötte. A szolgabiró Bauert maga elé idéztette, ez utóbbi azonban kiválasztott apósával Szebenbe ment, hol a szerdahelyi szolgabiró átirata folytán, elfogatott.

— **Halálos itéletek** statisztikája. Ausztriában az 1803-ki büntetőtörvénykönyv uralma alatt 1804-től 1852-ig 1462 halálos itélet volt s ebből csak 457 hajtatott végre. 1853-tól 1873-ig — az uj büntető codex hatálya alatt, — 901 halálos itélet hozatott, de ezekből csak 105 hajtatott végre.

— **Szinházégés**. New-Yorki táviratok szerint a szinház Brooklyban leégett; eddig 245 hullát találtak a szinház romjai között.

Nemzeti szinház.

Kolozsvárt, vasárnap deczember 10-án. 1876.

Bérlet **65-ik sz.**

Kigyó Kati.

Tekintetes Haray Victor ur legujabb népszinműve 3 felv.

Kezdete 7 órakor.

☛ Szinlapokra a téli idényre előfizethetni **1** f. o. é. **de csak nyugta mellett** a szinlaposztóknál és a szinházi pénztárirodában ☚

Távirati tudósitás a bécsi tőzsdéről

Decz. 7-én 5% Metaliques 6605, frt. Kamat — — 5% Nemzeti kölcsö 66.55, frt. 1860 iki államkölcsön 108.50 Bankrészvények 825 — Hitelrészvények 13460.— London 127,85 Ezüst 115.50 Cs. kir. arany 607.—. — Napoleond'or 1020½— 100 mark németértékü 62.75.

Urbéri kötvények: Magyarországi 73.25 Temesi 71.— Erdélyi 71.50 Horvátországi 83.—

Felelős szerkesztő: **Békésy Károly.**

Iskola Alapitvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Szám **8577.** — 1876. (512) (2—3)

Pályázat.

Alsó-Fehérmegye marros-ujvári és szent-benedeki járására, valamint a kis-enyedi és pókafalvi járásaira kiterjedő hatáskörrel, két megyei alorvosi állomás, egyenkint 400 frt. évi fizetéssel rendszeresittetvén, felhivatnak pályázni kivánó orvosok, hogy képzettségüket és eddigi szolgálataikat tanusitó okmányokkal felszerelt kérvényüket **folyó évi deczember hó 30-ig**, alúlirt alispánhoz adják be.

Ns. Alsó-Fehérmegye alispánjától.

CSATÓ JÁNOS, alispán.

1489. — 1876. (511) (2—2)

Hirdetmény.

A petrozsényi állami népiskolák egyik tanitó-lakása mellé, egy istáló épitése engedélyeztetvén, a kivitelre vállalkozó kerestetik.

A költségvetés 344 frtban állapittatván meg, annak keretén belöl a legolcsóbban vállalkozónak fog kiadatni a vállalat, alkuegyezmény útján.

Ajánlatok alólirotthoz intézendök, a feltételek ugyanott megtekinthetök **f. hó 18-dikáig.**

Déva, 1876. dec. 4. RÉTHI LAJOS, tanfelügyelö.

Nem hivatalos.

(518) (1—4)

Karácsonyi és újévi

AJÁNDÉKOK!!!

Van szerencsém a nagy érdemü közönségnek tudomására juttatni, hogy jól rendezett Norinbergi és diszárú üzletemet, a legújabb mindennemü

társas és **gyermekjátékokkal**,

ugy szintén

hölgyek er urak részére

mindennemü diszárú ajándékokkal a jelen idénynek megfelelöleg

dúsválasztékba berendeztem,

melynek jutányos árairól a nagy érdemü közönség becses látogatásával meggyözödést szerezhet.

Mély tisztelettel figyelmébe ajánlja üzletét

DEMETER JÓZSEF,

Kolozsvárt, főtér br. Radák-ház

Postai rendelések gyorsan és pontosan teljesittetnek.

---

(516) (1—3)

Körözvény.

Igen tisztelt vevöim és a n. érd. közönségnek ezennel szives tudomására hozom, hogy évek óta **Bécsben** fönállatt

kárpitos-, butor- és ékitmény üzletemet

most már **Budapestre felsödunasor, 12. szám** (Európa-szálloda) költöztettem át. Legnagyobb kényelemmel berendezett üzletemet üzlethelyiségemben felette gazdag készletet tartok, mindennemü közönséges házi, valamint a legelegánsabb salon butorokból, a legjutányosabb árak mellett.

Szives látogatásokat kérve,

kitünö tisztelettel:

Bamberger Fr.

kárpitos és diszitö.

MOLL Seidlitz-pora.

(22) (81—100)

Csak akkor valodi, ha minden doboz czimlapján a sas és az én sokszorositott czégem van lenyomva.

Büntető biróságí itéletek ismételten constatálták czégem és védjegyem meghamisittatását, azért óva intem a közönséget az ilyen hamisitványok vásárlása ellen, minthogy azok csak ámitásra vannak számitva.

Egy lepecsételt eredeti doboz ára 1 frt. o. é.

Valódi minőségben kapható az x szel jelölt czégeknél.

Franczia borszesz sóval.

A legmegbizhatóbb önsegélyző szere a szenvedő emberiségnek minden belső és külső gyuladásnál a legtöbb beteegség ellen, mindennemü sebesülések, fej-, fül- és fogfájás, régi sérvek és nyilt sebek, rákfekélyek, üszök, szemgyuladás, mindennemü bénulás és sérülés stb. stb. ellen.

Üvegekben használati utasitással együtt 30 kr. o. é.

Valódi minőségben a †-tel jelölt czégeknél.

Dorsch-halmáj-zsirolaj

Krohn M. és Társa-tól **Bergenben** (Norvégiában.)

Ezen halmáj-zsirolaj valamennyi, a kereskedelemben elöforduló, faj között az egyedüli, mely orvosi czélokra használható.

Ára egy üvegnek használati utasitással együtt 1 frt. o. é.

Valódi minőségben a *-gal jelölt czégeknél.

MOLL A., Tuchlauben, nächst dem Bazar, Wien.

Raktárak. **Kolozsvárt:** (x†*) **Valentini Ad.** gyógyszerész. (x*) **Wolff Ján.** gyógysz. (x*) **Dr. Hintz György,** gyógysz. (x*) **Széki** Miklós, gyógysz. **Beszterczén.** (x) **Lang Károly,** gyógysz. **Déésen.** (x†*) Krémer Samu **Déván.** (x) Lengyel György gyógysz. **Dicsö-Szent-Mártonban.** (x) Fischer Ede, gyógysz. **Szebenben.** (x*) Müller K. gyógysz. (x*) Thalmayer F. (x*) Reissenberger A. F. **Szászsebesen.** (x) Reinhardt J. C. **Szerdahelytt.** (x) Schimert F. gyógyszerész. **Zalatna.** (x) Mihelyes S. gyógyszerész urnál. **Segesvárt.** (x) Teutsch J. B. urnál. **Brassóba.** (x†*) Fabik Ede gyógyszerész urnál.

Karácsonyi és új-évi ajándékok.

Ajánlja a n. érd. közönségnek jól berendezett és a legnagyobb csinnal kiállitott **bécsi** és **külföldi arany-** és **ezüst** ékszer áruinak dús raktárát és kiházasitási arany- és ezüst készleteit

(453) legjutányosabb áron (6—20)

(régi ékszereket megvesz és becserél.)

(Óvásul.) Raktáromban minden egyes tárgy valódisága a magy. kir. bélyeggel van hitelesitve tisztelettel:

NAGY JÓZSEF,

arany- és ezüstmüves Kolozsvárt, főtér 9. szám br. Józsika-ház.

---

(517) (1—6)

A birodalom első orvosi testületei által megvizsgált és kitünö használhatósága miatt engedélyezett

köszvény-vászon,

köszvény-, csúz-, (tagszaggatások, keresztcsontfájás), orbánc, mindennemü görcsök ellen a kezekben, lábakban és különösen ér- és tagdaganatok, ficamitások és oldalszurások ellen első **gyors** és **biztos** gyógyszer gyanánt használható.

Használati utasitással ellátott csomagokban ára 1 frt 5 kr., kettözött minőségü sulyosabb bajokra 2 frt 10 kr.

☞ **Dr. Hufeland** hirneves orvos ezt mondja orvosi müvében. Két baj létezik, mely ellen az orvosi tudomány hasztalan látszik keresni a gyógyszert: **a fejköszvény és a podagra**; ez a gyógyszer a föntebbi köszvény-vászony alkalmazása által föl van találva.

Ugyszintén a hirneves

párisi általános sebtapasz

bárminemü sebek, genyedések és daganatok, fagysebek és tyúkszemek ellen. Egy tégely használati utasitással együtt 35 kr. Kapható: Kolozsvárt **Wolff J.** és **Biró Ede** (ezelőtt Engel J.) gyógyszertáraikban.

Egy teljes

Karácsonfa-diszitmény

ára, világitással és pakolással együtt

2 ft 50 kr. o. ért.

6 finom **bonbonnière**, arany és japáni.
6 csinos **karácsonfa-diszitmény.**
6 fantásia- és jéggyümölcs, átlátszó.
6 **visszfény-golyó.**
1 **Karácsonfa-angyal,** a karácsonfára akasztandó.
10 **británia- és visszfény-gyertyatartó** 10 darab gyertyával.
3 japáni **lampion** világitásra.
2 **karácsoni tréfa-bonbon.**
1 pakkban 50 horgócska, a fa fölakgatására.

Csak WITTE-nél,

Karácsonfa-különlegességi raktár, Bécs, verläng. Kärntnerstrasse 59.

(507) (2—6)

---

(468) (5—6)

Jó a Jézuska!

A ki nagy örömöt akar gyermekeinek szerezni, gyorsan vásárolja meg, míg a készlet tart, a mi

!! Jézuska-bazárunkat !!

a mesés **olcsóságu** csak **5 ft 15 krért,** a melyért **53 darab** legújabb

gyermekjátékot kap minden korú fi- és leánygyermek számára,

és pedig:

12 dr. pompás Karácsonfa-diszitményt.
25 dr. tarka gyertyát a Karácsonfa kivilágitására.
1 teljes porczellán teritéket 6 személyre.
1 díjnyertes madárkalitkát egy természetesen énekelö, és mozgó kolibri-madárral.
1 tarka pillangót mint velocipedistát, mely mindig körülrepül.
1 csinos polituros kávéörlöt.
1 egész járó vasútvonatot.
1 gazdagon öltözött bohóczot, mely sokféle mesterséget csinál.
1 szépen öltözött bábot, mint városi delnö.
1 hátultöltö pisztolyt robbanó hatással.
1 fülemilét tarka tollzattal, mely a szobában repdes.
1 ezred török katonát harczruhában.
1 hangszert égi hangokkal.
1 dobozt, melyben egész Bécs benne van.
1 nagy dominó-játékot.
1 újan feltalált nevetökészüléket.
1 világ-panorámát tarka szinjátékkal.
1 dobozt, melyben az egész államország benne van.

Mind az 53 fennemlitett legújabb játékárúk ára:

összesen csak **5 frt 15 kr.** Czim:

Wiener Weihnachts-Bazar

Bécs, I. Burgring 3 sz.

Vidéki megrendelések utánvét mellett pontosan.

---

(387) (6—20)

Legkitünőbb szépitő-szerek.

Dr. BÉRINGUIER L.

KORONA-SZESZE

(A kölni viz quintessentiaja.) Eredeti üvegcsékben 1 frt 25 és 75 kr.

Kitünö minőségben nemcsak mint illat- és mosdó-viz, hanem mint dicsö gyógyerejü segédszer, mely az illatszereket éleszti és erösiti.

Dr. Borchardt orvost. NÖVENY-SZAPPANA.

Az arczbőr szépitésére és épentartására, és minden bőrtisztátlanság ellen, valamint mindennemü fürdökhöz nagy sikerrel használható.

Lepecsételt eredeti csomagokban 42 kr.

Dr. BERINGUIER NÖVÉNYI HAJFESTŐSZERE.

(Teljes tokban kefék és csészékkel 5 frt.)

Mint tökéletesen czélszerünek és teljesen ártalmatlannak ismert szer a hajak és szakál, ugy a szemöldök minden árnyazatu szinre való tetszés szerinti tartós befestésére.

Dr. LINDES tanár növényi rud-hajkenőcse

fokozza a haj fényét és hajlékonyságát, alkalmas egyszersmind a hajidomoknak épen tartására.

Eredeti darabja 50 kr.

Dr. Béringuier növénygyökér-olaja

hosszasabb használatra elégséges üvegcsében ára 1 frt o. é.

A legalkalmasabb növényszerekből készitve, a haj és szakál épen tartása, erösitése és szépitésére, ugy szinte a kellemetlen fejkorpa és sömörképződés meggátlására.

Dr. Suin de Boutemard fogpasztája

egész és fél csomagocskákban 70 kr. és 35 kr.

A legjutányosabb, legkényelmesebb és legbiztosabb szer a fogak és fogaus épentartása és tisztitására; e pászta egyszersmind az egész szájüregnek igen jótékony üdeséget kölcsönöz.

Balzsamos olajbogyó-szappan.

Mint szelid és hathatós mindennapi mosdószer, még a leggyöngébb bőrü hölgyek és gyermekek számára is igen ajánltatik.

Eredeti csomagban 35 kr.

Dr. HARTUNG

CHINAHÉJ OLAJA

A haj tenyésztésére és szépitésére a legjobb chinahéj lefőzése balzsam-olajjal.

Ára 85 kr.

Dr. Hartung NÖVÉNY-HAJKENŐCSE.

A leghathatósb, táplálóbb folyadékok és növényrészekből, a hajnövelés előmozditása és élesztésére. Ára 85 kr

LEDER TESTVÉREK

balzsamos halmányolaj-szappana.

Legujabb finom és olcsó mosdószer.

Egy darab ára 25 kr. o. ért. 4 darabé egy pakétban 80 kr. o. é.

Valamennyi fentebbi czikk, mint feltünö tulajdonságuk által dicséretesen bebizonyult társaik valódiságukért jótállással kizárólagosan kaphatók: **Kolozsvárt:** WOLFF J. és ENGEL J. gyógyszerészeknél, valamint: **Bethlenben:** Bernárdi Dániel gyógyszerész. **Beszterczén:** Fleischer Rudolf és Kelp Fri-Fejér Lukács. **Maros-Vásárhelytt:** Fogarasi D. J. **Medgyesen:** Brekner Károly. **N.-Szebenben:** Stengel Sámuel és Albrecht Adolf. **Segesvárt:** Misselbacher J. B. és Oláh F. **Sepsi-Szent-Györgyön:** Csutak testvérek. **Szamosujvárt:** Placsintár Dávid gyógyszerész, és **Szász-Sebesen:** Weiszörtel özvegye és Baumann gyógyszerész, Reinhardt J. C. urnáknál.

! Figyelmeztetés! } Óvunk mindenkit hamisitások ellen és legközelebb nemcsak a hamisitók de, a hamisitványok elárusitói neveit is, nyilvánosan kihirdetjük!!

RAYMOND és TÁRSA

Berlinben,

cs. kir. szabadalmak tulajdonosai és gyárosok.

Értesités!

A közelgö

karácsoni és újévi ünnepekre

a **legkiválóbb, legújabb** s egy úttal **legolcsóbb** meglepetés:

egy fényképből egy olajfestmény.

Egy fénykép (látogatójegy alak) **és 2 frt**, vagy **cabinétalak és 3 frt.** beküldése mellett, 8 nap alatt **bérmentesen** megküldve kaphatni egy (508) (2—3)

olaj-arczképet

vásznon művészileg elkészitve.

Société française de Photo-miniature I. Himmelpfortgasse 6, I. emelet Bécs.

---

(503) (2—*)

Stein János

könyvkereskedésébe Kolozsvárt

kapható:

A gályarab,

vagy

A VELENCZEI RÉMES ÉJ.

Történeti regény.

Brühl G. eredetijéből forditotta **Ásványi Lorencz.**

Velencze, a költők által megénekelt szigetváros, a tengerek egykori királynője tárul fel szemeink előtt csodás szépsége s nagyszerüségében! *A hatalmas doge fényes ünnepély közepette egybekel a tengerel*, melyen a gondolások dala, az estharangszó büvösen hangzik el, a hold szende fényében rezgő hullámok fölött. A leselkedő bravo töre meg illan a szük utczában, s kérlelhetlenül találja a gyülölt áldozat szivét - bájos leánykák lépdelnek a nagyszerü téren, melynek kövei alatt Márk evangelista nyugszik.— Éj idején borzasztó jajkiáltások hangzanak doge-palota ólomfödelei alól — és *álczás poroszlók hurczolják a boldogtlan áldozatokat a sóhajok borzalmas keskeny hidjára, hogy letaszitsák a keletén tátongó mélységbe!*

Ott van elbeszélésünk szinhelye!

Már az első lapokon megjelen előttünk Marinelli Marino, a doge szerelemgyermeke, a számüzött eltaszitott fiu: *gálya padján vasalva — és e szép ifju szivreható sorsa mélyen megrendit bennünket.* e azután bámulattal látjuk, mily hősi bátorsággal, csillapithatlan bosszszomjjal *izen hadat szigete sziklafészkéből a hatalmas és büszke Velenczének, ősei városának.* Gyülölete engesztelhetlen! Halált esküszik minden denének, kik életét megmérgezték — borzasztó carnevalt ünnepel ellenségnek holttestei fölött, *iszonyu véres éj borul az ünnepies díszben ékesedő Velencze utczáira s palotáira!* De megmentő s szabaditó angyalkéz jelen meg Marino szigetkirály, a szegények s elnyomottak előtt, kik a megváltóul dicsöitik öt, *ki oltalmazza az ártatlanságot, segély nyújt tömlöcek kincseiből a szükölködőknek, s megbünteti a gaztetteseket.* És elbeszélésünk végén jótékony hatást gyakorolva jelen meg, a szeretet isteni hatalma, mely mikéni a szeliden mosolygó nap sötét viharos éj után, áldást sugározva dicsöiti meg, a szemeink előtt feltáruló megragadó képet, s légültséggel tölti el szivcinket

---

E kiváló érdekességü, szindús irályu mű fejezetczimeibe következőket emlitjük meg:

A doge egybekelése a tengerrel.— Marino, a fatu.— Gyülölet és szerelem.— **Az éj férfiai.— A rabtárs és titka.**— Doge és dogaressa.— **A sóhajok hidja.**— Lajos és a szép Annunzita.— **Szökés a bagnoból.**— A néma barát.— Santa Rocca szigetén— A tengeri ütközet.— **A szigetkirály palotája.**— Judáscsók.— **Veencze ólomfedelei alatt.— A parti rabló.**— Hű a halálig.— **Geo, a mór.— A csontváz a carnevalon.— A rémes éj.**— A fedrengés.— A megtorlás.— **Halottaiból feltámadt.**— A kolostorkerti virágok.— Santa Rocca elsülyedése.— A vezeklő apácza.— **Az anya a fiu,** stb. stb.

Minden füzet finom képpel van diszitve, mely a regény egyes jeleneteit ábrázolják.

A **„Gályarab“** mű megjelen

25 kr-s füzetekben.

Minden megrendelő — de csak határozottan kifejezett kívánatára — már a „Gályarab“ regény 10-dik füzetével a

RAJNAVÖLGY NYILÁSA

pompás **olaj-szinnyomatu képet** kapja 1 frt 60 kr. csekély áron, **széles, czifrázatos arany keretben**, teljesen készen, ugy hogy azonnal falra függeszthető.

Végül pedig a „Gályarab“ befejező füzetével — de szintén határozott kivánatra —

TIROLI FALU A TAUFERER VÖLGYEN

pompás **olaj-szinnyomatu kép** adatik 1 frt 60 kr. csekély pótfizetésért, szintén széles, czifrázatos aranykeretben teljesen készen.

Ezonkivül, különös kedvezményül szabad tetszésére bizzuk a t. megrendelőknek, hogy a föntebb nevezett két kép helyett vagy a

SZARVASVADÁSZAT

és

A MEGLEPETÉS

czimü két képet, vagy a

KRISZTUS A TÖVISKORONÁVAL

és

FÁJDALMAS SZÜZ MÁRIA

czimü két képet választhatják ugyánazon áron, melyek jel festészek eredetiei után teljesen sikerült müremekek.

A képek Budapesten a kiadóhivatalnál az illetö szelvények átadása mellett, a kitett 1 frt 60 krért átvehetök; vidéki megrendelöl azonban, ha egyenest a kiadótól vitetnék, **bérmentetlenül** kapják, a kik pedig vidéki gyüjtők útján vitetik, csomagolás és szállitásbér fejében némi pótfizetést tesznek, a mi egy-egy kép után 40 krnál több nem lesz.

Előleges fizetések nem történnek; ellenben a kézbesitéskor, minden füzet megfizetendő.

Ezeken kivül több igéretet tenni senki sincs feljogositva.

OHM C. O.

Budapest, Józseftér 15. szám.

Wheeler és Wilson new-yorki czég képviselője.

Ajánlja **KARÁCSONY és ÚJÉVI ajándékúl**, legjobbnak elismert eredeti **varrógépjeit** családi használatra, **leszállitott árakon.**

Kész raktárt tart mindenféle **kézi varrógépekből**, valamint **varrógépekből iparűzők használatára.**

(515) (1—3)

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

---

(28) (46—*)

Gummi és halhólyagból készült

óvszereket (**Cottus**)

utánvétellel titoktartás igéretenellett, ducetjét 2 frtól 6 frtig, küld **J. J. Schmeidler** gummi gyáros **Bécsben**, VII. **Bezirk Stiftgasse Nr. 1**

Digitized by Babeș-Bolyai University Central University Library / Biblioteca Centrală Universitară "Lucian Blaga" Cluj-Napoca - Fundația Universitară Scoala - BCU Cluj-Napoca